

Sira-Kvina
KRAFTSELSKAP

Kvinesdal Kommune

vakker | vennlig | vågal

REVISJON AV KONSESJONSVILKÅR

Avtale mellom Sira-Kvina kraftselskap og Kvinesdal kommune

31.08.2016

1. Innledning

Den formelle fremgangsmåten i en revisjonsprosess er at kommunene eller andre berørte parter fremmer krav om revisjon. NVE kan på vegne av OED åpne for revisjon etter 30 år, eller i Sira-Kvina sitt tilfelle etter 50 år (det vil si 2013). Deretter beskriver kraftselskapet virkninger av reguleringene gjennom et såkalt revisjonsdokument som blir et høringsdokument for kommunene og danner grunnlaget for behandling i NVE og senere OED. Prosessen legger i liten grad opp til en dialog mellom partene.

Dette har det vært ønskelig å gjøre noe med i revisjonen av Sira-Kvina konsesjonen. Gjennom flere år med kunnskapsinnhenting og dialog med blant annet kommunen og Fagråd for fisk i Kvinesdal har mål og tiltak nå blitt konkretisert. Den foreliggende frivillige avtalen viser at det er oppnådd enighet om mange sentrale temaer. Partene håper at dette vil bidra til at revisjonssaken går betydelig raskere enn tidligere saker.

Avtaledokumentet er forhandlet fram av representanter for Kvinesdal kommune og Sira-Kvina kraftselskap med bistand fra sekretariatet i LVK og advokatfirmaet Thommesen. Det endelige avtaledokumentet er imidlertid utarbeidet i et samarbeid mellom kommunen og Sira-Kvina kraftselskap.

2. Kort om hva som er skjedd i revisjonssaken

Sirdal og Kvinesdal kommuner sendte allerede i 2010 krav til NVE om åpning av revisjon. Kravdokumentet ble utarbeidet av kommunene på vegne av berørte parter og har vært et viktig for å definere problemstillinger og muligheter for miljøforbedringer. I arbeidet med å følge opp kravene i dokumentet har Sira-Kvina kraftselskap hatt en tett dialog med Kvinesdal kommune, fylkesmannen, elveierlaget og brukere gjennom Fagråd for fisk i Kvinesdal, samt et eget kontaktutvalg bestående av representanter for kommuneledelsen og Sira-Kvina. Målsettingen med kravdokumentet var å få et grunnlag for å åpne revisjonen, og har derfor ikke vært oppfattet som uttømmende. Det har derfor aldri vært satt noen frister for innspill. Nye innspill og krav har derfor blitt fremmet gjennom hele perioden. Disse er også tatt inn i vurderingen av aktuelle tiltak i dette avtaledokumentet.

Sira-Kvina utarbeidet et forslag til avtaledokument som ble presentert for kommunene, fylkesmannen og fylkeskommunen i januar 2015. I løpet av 2015 ble det holdt flere møter mellom alle partene for å avklare den videre prosessen. NVE deltok også på ett av disse møtene og de var positive til tilnærmingen med frivillig avtale. Budskapet var at en avtale, der viktige spørsmål er avklart, kan framskynde revisjonsprosessen. Før jul 2015 arrangerte kommunen et folkemøte og la avtaleutkastet ut på offentlig høring. Forslag til endelig avtale ble lagt fram til godkjenning i eierstyret i Sira-Kvina og kommunestyret i Kvinesdal vinteren 2016.

3. Miljødesignprosjektet

For å skaffe til veie kunnskap startet Sira-Kvina kraftselskap, i dialog med vertskommunene og andre interessenter, et eget miljødesignprosjekt i 2010. Utgangspunktet for kraftselskapet var en målsetning om å øke bestanden av laks og sjøaure for anadrom del av Kvina, men samtidig ivareta produksjon av vannkraft med en utbygging i Rafoss og overføring av sidevassdragene Knabeåna og Solliåna. Rent metodisk handler miljødesign om å stille en diagnose for et vassdragsavsnitt, for dertil å fremskaffe ny kunnskap om de flaskehalsene som begrenser funksjonen, og til slutt designe de rette og kostnadseffektive tiltakene for å nå ønskede målsetninger.

På grunnlag av dialogen med Fagråd for fisk og forskningsmiljøene kunne kraftselskapet definere funksjonsmål for ulike vassdragsavsnitt, og videre har en kunnet designe og prioritere tiltak i forhold til kostnadseffektivitet og måloppnåelse. Gjennom funksjonsmålene sikrer en at tiltak er designet for å nå en bestemt målsetning.

Kapittel 6 skisserer funksjonsmål med tilhørende tiltak i Kvinavassdraget.

4. Gjennomførte tiltak

En rekke tiltak er gjennomført. Dette dreier seg bl.a. om habitatforbedring for laks og sjøaure, tiltak på terskler for å gjøre dem mer fiskevennlige, og fjerning av problemvegetasjon. I tillegg er det gjennomført er rekke FoU-arbeider som angir konkrete tiltaksforslag. De viktigste rapportene er:

- Tilbake til historisk smoltproduksjon i Kvina. NINA Rapport 847 2012.
- Potensial for produksjon av laks i Kvinavassdraget. NINA Rapport 321 2008.
- Samlet plan for habitatforbedrende tiltak i Kvina. BioForsk Rapport vol 8 - 2013.
- Sedimenter i Kvina og virkning på vassdraget – Problematikk, volumer og tiltak. Terrateknikk nr. 16 – 2013.
- Vegetasjonsrydding i flomsone Kvina vassdraget. Sira-Kvina 2014.
- Problemvegetasjon i Kvina. Sira-Kvina 2012.

5. Planforutsetninger

Partene er enige om mål og tiltak i avtalen. Men en forutsetning for gjennomføring av enkelte tiltak fra Sira-Kvina side er at det oppnås konsesjon for Knaben-Sollioverføringen og at Sira-Kvina eierstyre fatter investeringsbeslutning. Hvilke tiltak dette gjelder er angitt under det enkelte tiltak. Sira-Kvina vil vurdere alle investeringene i opprustnings- og utvidelsesprosjekt (Rafoss kraftverk, Eivindvatn kraftverk og Knaben- og Solliåna overføringen) på individuelt og selvstendig grunnlag.

Dersom NVE/OED vedtar magasinrestriksjoner utover dagens nivå og/eller at krav til vannslipp blir vesentlig endret (> 10 %) enn det som framgår av denne avtalen, gir det grunnlag for reforhandlinger av følgende punkter:

- pkt. 6.1-1 Opprensning av sedimenter fra Kvina.
- pkt. 6.3-3 Sira-Kvina skal gjennomføre friluftslivstiltak som kompensierende tiltak for redusert mulighet for utøving av friluftsliv i SVR. Reforhandlingen gjelder Kvinesdal sin andel av tiltaksmidlene.

Denne avtalen påvirker ikke Kvinesdal kommune sin fulle frihet til å komme med kommentarer og merknader i forbindelse med høringen av revisjonssaken eller nye konsesjonssøknader, inkludert Knaben-Sollioverføringen. Avtalen begrenser ikke kommunens myndighet og rettigheter etter plan- og bygningsloven eller andre offentligrettslige regler.

6. Funksjonsmål og tiltak fordelt på vassdragsavsnitt

I dette kapitlet er de konkrete funksjonsmålene definert for avgrensede vassdragsavsnitt, og dertil designet tiltak for å nå målsetningene. Funksjonsmålene er knyttet både til økologisk funksjon, og til funksjon for friluftsliv og landskapsopplevelse. Framgangsmåten følger «*Håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag*» (NINA temahefte 52), jf. kap 1.1.

Reguleringsområdet er delt inn i følgende vassdragsavsnitt:

- *Kvinavassdraget fra Homstøl til Narvestad med tilhørende sidevassdrag.*
- *Anadrom del av Kvina (inkludert ny anadrom del til Narvestad)*
- *Fjellområder med flerårsmagasin i øvre deler av Kvinavassdraget og Siravassdraget*

6.1 Kvinavassdraget fra Homstøl til Narvestad

Funksjonsmål for vassdragsavsnittet:

Bedre forhold for dyreliv (fisk og bunndyr) i vassdraget på delstrekningen, gjennom redusert sandflukt og erosjon av Knabensedimenter med minst 50 %. Legge til rette for økt attraktivitet for bruk av vassdraget og utøving av friluftsliv.

Hovedutfordring i vassdragsavsnitt er erosjonsutsatte Knabensedimenter, betydelig begroing i terskelbasseng og liten vannføring sommer og vinter. Følgende tiltak skal gjennomføres for å nå målsettingen:

1. Opprensning av sedimenter fra Kvina, jf. rapport *Sedimenter i Kvina og virkning på vassdraget*, Terrateknikk utredning nr. 16 – 2013. Sira-Kvina skal gjøre tiltak for inntil 10 mill. NOK i henhold til rapporten, og etablere et overvåkingsprogram for sedimenttransport. Tiltak og overvåkingsprogram skal være gjennomført innen 10 år etter at avtalen er underskrevet.

Kraftselskapet og kommunen er enige om at staten har et medansvar og skal jobbe sammen for å få staten og eventuelt andre til å bidra med et tilsvarende beløp.

Forbehold:

5 mill. NOK av tiltaksmidlene er knyttet opp til en eventuell konsesjons- og investeringsbeslutning for Knaben-Sollioverføringen.

2. Friluftslivs-, idretts- og kulturtiltak som kompenserende tiltak for redusert mulighet for utøving av friluftsliv i Kvinesdal kommune: 8 mill. NOK i løpet av 4 år, regnet fra avtaleinngåelse, settes av til tiltak etter nærmere plan og prioritering. Kvinesdal kommune utarbeider plan i samarbeid med Sira-Kvina.

3. Partene er enige om at bruk av terskelbassengene kan være en nyttig ressurs for å håndtere miljøutfordringer i Kvina som tilslamming og fjerning av krypsiv. Sira-Kvina skal, i samarbeid med reguleringsrådet, lage en plan for terskelbassengene der blant annet luker og eksisterende kotehøyder vurderes, blant annet med tanke på virkning på dyrket mark. Tiltaksplanen konsekvensutredes og fremlegges for NVE til godkjenning.

Terskelbassengene skal ikke nyttes som reguleringsmagasin for ordinær minstevannføring på Stegemoen. Terskelbassengene kan om nødvendig fungere som beredskap i helt spesielle situasjoner for å unngå skade på laks og sjørøret, etter kjørerregler godkjent av reguleringsrådet, jf. pkt. 6.2.5.

4. Sira-Kvina skal fortsette jobben med å fjerne problemvegetasjon i Kvina, tilsvarende *Plan for problemvegetasjon i Kvina*. Sirakvina 2014, jf. også punkt 3. Tiltak skal pågå så lenge det er behov.

5. Sira-Kvina skal fortsette jobben med å rydde i flomsone, tilsvarende *Plan for ryddig flomsone*. Sira-Kvina 2013. Tiltak skal pågå så lenge det er behov.

6. Sira-Kvina skal gjennomføre en behovskartlegging for slipp av minstevannføring på strekningen Homstøl-Risnes for å sikre vandrings- og produksjonsforholdene for fisk. Et eventuelt vannføringsmål bør stå nederst på strekningen, før samløp med Knabeåna.

6.2 Anadrom del av Kvina

Funksjonsmål for vassdragsavsnittet:

Doble produksjon av laksesmolt i vassdraget fra dagens produksjon på ca. 20 000 smolt til 40 000 smolt, og legge til rette for økt fiske og friluftslivsbruk av elva

Hovedutfordringer for å nå smoltmålet er lav vannføring vinterstid og midtsommers. Enkelte år er det også for liten vannføring i perioder med oppvandring av gytefisk, samt utvandring av smolt. Mangel på skjul for yngel og smolt på oppvekstområdene, samt mangel på gytegrus i andre områder er også en utfordring. Betydelige arealer for smoltproduksjon ovenfor Rafoss blir i dag ikke utnyttet. Følgende tiltak skal gjennomføres for å nå målsettingene:

1. Partene er enige om et 10-årig prøvereglement med minstevannføring målt på Stegemoen på 5 m³/s. I tillegg til minstevannføringa opprettes en vannbank til bruk for smoltutvandring og oppvandring av gytefisk. Det skal settes av 4 mill m³ med vann til vannbanken hvert år. Vannet i vannbanken kan disponeres over flere år, men maksimalt oppspart vannmengde skal ikke overstige 20 mill m³. Vannslippet fra vannbanken bestemmes av reguleringsrådet etter retningslinjer utarbeidet av rådet selv, jf. pkt 5 nedenfor. Retningslinjene skal ta hensyn til både produksjon og vannslipp for fisk.

Dersom revisjonen eller en eventuell konsesjon for Knaben-Sollioverføringen resulterer i mindre vann enn det partene er enige om i denne avtalen, skal det likevel slippes vann i henhold til avtalen.

Forbehold:

En forutsetning for gjennomføring av tiltaket er at det gis nødvendig konsesjon for Knaben-Solliåna og at det oppnås investeringsbeslutning hos eierstyret.

2. Sira-Kvina skal legge til rette for å få anadrom fisk opp og ned Rafossen. Tiltaket bør samkjøres med bygging av Rafoss kraftverk, men dersom kraftverket ikke blir utbygd, skal tiltaket likevel gjennomføres innen fire år. Dersom det foreligger sterke grunner for senere gjennomføring, overlates avgjørelsen til påleggsmyndigheten etter begrunnet søknad om slik forlengelse fra Sira-Kvina.

3. Sira-Kvina skal bygge ny kulpterskel ved Breimoen, denne erstatter gammel løsmasseterskel. Terskelen bygges for oppvandring av laks og sjøaure, jf. Rapport Terskelplan Storekvina.

4. Sira-Kvina skal gjennomføre habitatforbedrende tiltak i Kvina, jf. Samlet plan for habitatforbedrende tiltak i Kvina. Tiltaket skal gjennomføres innen 7 år etter at avtalen er underskrevet, og vedlikeholdes ved behov.

5. Partene anbefaler i fellesskap for konsesjonsmyndigheten å opprette et reguleringsråd ledet av Fylkesmannen. Reguleringsrådet bør ha representanter fra NVE, fiskerettshaverne (elveeierlagene), brukerne, kommunen, Sira-Kvina og Trælandsfoss i tillegg til Fylkesmannen. Rådet fastlegger rammer og reguleringsregime for Sira-Kvina kraftselskap som operatør. Det presiseres at reguleringsrådet kun har rammer knyttet til styring av vannbank med vannslipp knyttet til lokkeflommer for smoltutvandring og oppvandring av gytefisk.

6. I samarbeid med Fagråd for fisk skal Sira-Kvina opprette et fast overvåkingsprogram for å se om funksjonsmålet for smolt blir nådd. I denne sammenhengen må det også etableres et opplegg for å telle oppvandrende gytefisk. Overvåkingen starter samtidig med at prøvereglementet settes i gang.

7. Hvis det viser seg at funksjonsmålet for smolt ikke blir nådd skal Sira-Kvina bidra til ytterligere forskning og tiltak i den hensikt å nå målene, herunder tiltak i Ramndalen. Arbeidet skal skje i nært samarbeid med Fagråd for fisk. Evaluering av måloppnåelse skal ha startet opp innen 5 år etter at prøvereglementet er satt i gang.

8. Sira-Kvina skal bidra til finansiering av nye optimaliseringstiltak for kalkinga i Kvina i samarbeid med kommunen og Fylkesmannen, i den grad nye reguleringstiltak påvirker vannkjemien i elva eller Fedafjorden.

9. Sira-Kvina skal utarbeide en plan for å holde båtleia nederst i elva åpen for trafikk med småbåter, samt bidra økonomisk til å gjennomføre tiltak.

6.3 Fjellområder med flerårsmagasin i øvre deler av Kvinavassdraget

Funksjonsmål for vassdragsavsnitt:

Bidra til et økt kunnskapsnivå for å ivareta villreinstammen gjennom FoU i samarbeid med forvaltningen. Legge til rette for økt tilgjengelighet til magasinene uten at det går på bekostning av villreininteresser. Etablere reproduksjonsdyktige fiskebestander i regulerte vassdrag.

Hovedutfordringer: Etablering av de store magasinene har redusert tilgjengeligheten til beiteområdene for villreinen. Etablering av anleggsveier har åpnet opp fjellområdene for økt ferdsel. Regulering har redusert gytemuligheter for innlandsfisk.

Følgende tiltak skal gjennomføres for å nå målsettingen:

1. Sira-Kvina skal bidra til å videreføre FoU aktivitet knyttet til villrein i fjellområdene og herunder vurdere avbøtende tiltak gjennom konsesjonen i forhold til standard naturforvaltningsvilkår.
2. Sira-Kvina skal utbedre båtslipp på Kvifjorden, dam Nesjen. Tiltaket skal gjennomføres innen 5 år etter at avtalen er underskrevet.
3. Sira-Kvina skal gjennomføre friluftslivstiltak som kompenserende tiltak for redusert mulighet for utøving av friluftsliv i SVR, tilsvarende 2 mill. NOK, fordelt på 5 år etter nærmere plan og prioritering. Sira-Kvina utarbeider plan i samarbeid med SVR og Kvinesdal og Sirdal kommuner. Tiltaket skal gjennomføres innen 5 år etter at avtalen er underskrevet.
4. Sira-Kvina skal bidra til eventuell finansiering av felles forskningsprosjekt mellom forvaltningen, energibedriftene og andre aktører som påvirker arealene til liryppa, gjerne etter samme organisasjonsmodell som villreinprosjektet.

Dato: 31.08.16

Gaute Tjørhom
Adm. direktør Sira-Kvina kraftselskap

Per Sverre Kvinlaug
Ordfører Kvinesdal kommune